

Erdélyi Múzeum 2016/2

Abstracts and keywords

Abstracte și cuvinte cheie

Tari Lujza

Following Béla Vikár's Footsteps in Magyarvalkó

Keywords: folk music, recording on phonographs, ethnomusicology, Béla Vikár. Kalotaszeg (Călata)

The folk culture of Kalotaszeg was already discovered in ethnography towards the end of the 19th century. The exploration and collection of its folk music was begun by the linguist-folklorist Béla Vikár. In the village of Magyarvalkó, which was known by ethnographer, Vikár collected music at least twice, however recordings only from his 1900 field trip remained. He recorded 42 Hungarian and 3 Romanian folk songs on 13 phonographs, which were later transcribed by Béla Bartók. After 1900, no ethnomusicologist visited Magyarvalkó for decades, until Lujza Tari – the author – arrived at the village in 1973. The ethnomusicologist reached this place through her family connections. Her husband is the descendant of Magyarvalkó's priests at the time of Vikár's collections around the turn of the 19th and 20th centuries: father Elek Miháltz and son Ákos Miháltz were his great-grand and grandfathers. These priests always graciously helped the efforts of the visiting ethnographer, and personally contributed to allowing the folklore, dialect, and history of Kalotaszeg to be introduced to the wider public through these collections. While providing an inside look into the oral heritage of the folk music of the given village, the author also strives to provide a few additions to our understanding of the history of the ethnographic and folk music collections of Kalotaszeg.

Pe urmele lui Vikár Béla la Văleni

Cuvinte cheie: muzică folk, înregistrări pe fonograf, etnomuzicologie, Béla Vikár, Călata

Czégényi Dóra Andrea

Festive Time and Space of a Name in the Individual Memory

Keywords: carols, chanting, feast, folk custom, name-day, ritual text

Since the sixteenth century *János* [= John] is one of the most popular Hungarian male name. The name-day of 27th December is an eminent winter feast day. Group singing, chanting, greeting are linked to it. Based on the data of historical and traditional custom of ritual texts, the article limits itself to present the greetings of the Day of the Holy Apostle and Evangelist John known in the community of Zsibó – Szilágy county, relying on a persons commemorations who is/was regularly celebrated.

Spațiul și timpul festiv al unui nume în memoria individuală

(Urare de Ziua Sfântului Apostol și Evanghelist Ioan în comunitatea jibouană din Sălaj)

Cuvinte cheie: colindă, obicei popular, onomastică, sărbătoare, urare, text ritual

Încă din secolul al XVI-lea numele de *János* [= Ioan] este unul dintre cele mai populare prenume maghiare bărbătești. Onomastica din 27 decembrie este considerată o sărbătoare de iarnă. În această zi festivă se umblă cu colindul, astfel celor sărbătoriți li se adresează urări versificate și cântate în grup. După datarea istorică al obiceiului tradițional și ale textelor rituale, articolul se rezumă la prezentarea urării de Ziua Sfântului Apostol și Evanghelist Ioan cunoscută în comunitatea jibouană din Sălaj, bazându-se pe comemorările unei persoane colindată în mod regulat ca sărbătorit.

Bálizs Beáta

The Yellow and its Colour Associates. The Meaning of the Yellow-Black and the Yellow-Green

Keywords: colours, symbolism, impurity, bile, mud, urine

According to culture-historical researches of colours, a given colour only obtains its cultural and symbolic meaning in relation to another colour. Through the example of yellow, I wish to illustrate that this relationship may be manifold. It may be based on symbolism as it is in the expression of the idea of „impurity” in associating yellow and black; and it may be grounded in perceptual psychological or cognitive processes as it is in the case of yellow and green – a

trace of which can be detected in some archaic elements of Hungarian culture. The fact that both black and yellow once symbolized (among others) filth, is proved primarily by the ideas relating to bile liquid, in Hungarian *epesár* ('bile mud'), the last syllable belonging to the semantic field of *sár* 'yellow, swamp/mud, mucus' etc. A close connection may be presumed among negative connotations of yellow/yellow-green (anger/wrath etc.), the antique views relating to the bile, and their survival in medicine up until modern times and 19th century popular/folk pathology. Medical conceptions regarding the so called 'yellow' and 'black' bile (*sár* 'mud; bile secretion), on the other hand, may correctly be interpreted only on the basis of their symbolic relationship to impurity/ death – while true experiences for their association may only be evoked in the case of yellow. Beyond the views about 'yellow' and 'black' bile, the impurity of black and yellow could also be correlated with ideas about dirty ground: the (wet) *sárga sár* ('yellow mud') and the *fekete föld* ('black soil'); and also with the fact that mud/ soil are associated with the second and negative part of the pure/impure and up/down opposition pairs. A closer study of ideas about excrements brought out, however, that the pale yellow urine – as opposed to faces, and on the analogy of white wine – can also be brought into connection with the white colour, symbolizing purity, instead of the yellow.

Culoarea galbenă și culorile sale complementare. Sensul culorii *galben-negru* și *galben-verde*

Cuvinte cheie: culori, simbolică, impuritate, epe, noroi, urină

Halász Péter

Traditional Beekeeping at the Moldavian Hungarians

Keywords: *Moldavian Hungarians, traditional beekeeping, honey, wax, catching beekeeping, artificially churns*

In recent centuries Moldavian Hungarians brought the basics of the traditional beekeeping from Transylvania to their homeland, because this peasant craft was more advanced in Transylvania than in the former *Etelköz* (Moldavia). In the 17th and 18th century, by spreading of Protestantism in Transylvania, wax trade directed to Moldavia, where Greek Orthodox was the major religion, had a great importance. Within Moldavia the area inhabited by

mainly Roman Catholic Hungarians (Bacau County) had a prosperous honey and wax production. Until the beginning of the 20th century catching beekeeping was usual, when honey of bee colonies found in tree burrows of the forest were stolen, or the honey was taken home together with the bees, and was held and reproduced in wood churns gouged out. From these churns (made of wad) the honey was taken out so that the bees were driven out or killed by smoke, then the honey combs, or part of them were cut off by a knife and the honey was filtered out from the wax. A more effective solution was possible by artificially produced, framed churns, at which the beekeepers could follow-up and control the life of bees, and the quantity of their food. The honey was used by the Moldavian Hungarians mainly for food seasoning and as a medicine, and from the wax they twisted especially wax candles. Both products have a great importance, because their uses were linked to many beliefs and habits, from that most served as eliminating of troubles.

Apicultura tradițională la maghiarii din Moldova

Cuvinte cheie: maghiari din Moldova, apicultură tradițională, miere, ceară

Maghiarii din Moldova au luat cu ei din Ardeal de-a lungul secolelor trecute bazele noțiunilor de apicultură tradițională deoarece, aici această ocupație era mai avansată decât în noul lor ținut. În secolele XVII-XIX odată cu raspândirea cultelor protestante în Ardeal a fost semnificativă comerțul cu ceară spre Moldova unde locuitorii erau în majoritate de rit grecesc. În Moldova mai ales în rândul catolicilor din județul Bacău prospera comerțul cerii și al mierii. Până la începutul secolului XX era răspândită apicultura prădătoare, când răpeau ceara găsită în pădure în trunchiul copacilor sau le duceau acasă cu miere, cu albine cu tot. Apoi acasă le mutau în stupi scorbiți din trunchi de copaci și îi înmulțeau. Pentru a procura mierea goneau sau ucideau albinele cu fum. Un procedeu mai eficace a asigurat răspândirea stupilor artificiali în care apicultorul putea urmări, normaliza viața albinelor respectiv cantitatea hranei acestora. Maghiarii din Moldova foloseau mierea în primul rând ca îndulcitor sau ca leac iar din ceară făceau lumânări. Semnificația ambelor produse o arată superstițiile legate de folosirea acestora care slujeau gonirea relelor.

Gyórfy Eszter

Interreligious Conflicts and Changes of Rite in Coşnea (1930–1944)

Keywords: Greek Catholic, Romania, religion, history, politics

This case study examines the 20th century history of a Greek Catholic community – living on the border of the historical Transylvania and Moldova –, using archival sources and interviews with the locals. My central aim is to show the local effects of historical and political processes and of Romanian and Hungarian nation-building aspirations. The focus of my paper is the period between 1930-44, as this is the period when regular Roman Catholic pastoration started in the community, so changes of rite and interreligious conflicts also date back in this time.

Conflicte interconfesionale și schimbările de religie la Cosnea (1930-1944)

Cuvinte Cheie: greco catolici, România, religie, istorie, politică

Esettanulmányom egy – a történeti Erdély és Moldova határán élő – görög katolikus közösség 20. századi történetét vázolja fel levéltári források és a helyiek visszaemlékezései alapján. Céлом, hogy a történelmi, politikai folyamatok, román és magyar nemzetépítési törekvések lokális hatásait bemutassam. Dolgozatom középpontjában az 1930-as évek és az 1940–1944 közötti „magyar világ” időszaka áll, hiszen a korábban egységesen görög katolikus közösségben ekkor indult meg a rendszeres római katolikus pasztoráció, így a rítusváltási gyakorlatok és a két felekezet konfliktusai is ekkortól adatolhatók.

Kicsi Noémi

Cantor, Clerck-tutor or Scholar-master

Keywords: Levites, clerk-tutors, cantors, masters in the Calvinistic reformed church, confessional schools, communist regime, autobiographical story-telling.

The postscript, through the anthropological researches and the analysis of autobiographical story-telling, made on request, is meant to prove the evolution and carrier of the cantors/clerks in the 20th century's Transylvania. Who were the Levites, clerk-tutors, masters in the Calvinistic reformed church, what they did, what was the difference between this jobs and functions, what was the scope of theirs duties since 17. Century? What was the cultural and

social impact when the confessional schools have been closed in Transylvania, what happened with these jobs, how the cantor carrier changed in a precise moment of history, before the 2nd World War, when the confessional schools have been nationalized (have been taken under the state control) for example, or after under the communist regime. Through the content analysis of these introspective story-telling we investigate the personal motivations and achievements of cantors in crucial moments of their lives, the inter human relationships but also the life standards ensured by this carrier. The case-study presents the biography of reformat cantor Magyarosi Sándor from Filpișu-Mic (Mureș county Romania) born in 1912. To reconstruct the biography was very helpful his daughter Csernátóni Klára. Through the guided questions of researcher is highlight the professional aspect of character's life.

Cantor sau învățător? Cariera învățătorului cantor Magyarosi Sándor din Filpeșul Mic

Keywords: lectori, dascăli, cantori, magiștrii în biserica reformată calvinistă, școli confesionale, regim comunist, povestire autobiografică.

Studiul de specialitate, prin cercetări antropologice și analiza narațiunilor autobiografice realizate la cerere, are ca scop examinarea evoluției și specificul carierei de cantori in secolul 20. din Transilvania. Cine au fost Leviții, Psalții, cântăreții bisericești, cantorii, lectorii sau dascălii din școlile confesionale, cine și ce rol au împlinit în cadrul bisericii? Cum a evoluat profesia de pedagog in sec. 17, care era diferența dintre aceste funcții? Care a fost impactul cultural și social al carierei trăite într-un anume moment istoric, de exemplu înainte de primul război mondial, între cele două războaie și după, când școlile confesionale au fost naționalizate, sau în timpul regimului comunist. Prin analiza conținutului narațiunilor introspective examinăm motivațiile și realizările personale ale cantorilor în momentele cruciale ale vieții, sistemele relaționale interumane ale acestora cât și modul de viață și nivelul de trai pe care asigură această carieră. În studiul de caz se prezintă biografia cantorului reformat Magyarosi Sándor din Filpișu Mic (jud. Mureș) născut în anul 1912. Cu ajutorul fiicei cantorului, Csernátóni Klára am reușit să reconstruim biografia, și prin întrebările ghidate de cercetător am acordat avantaj mai ales carierei personajului.

Szikszai Mária

Around Communities. Nun-Autobiographies from Szatmár/Satu Mare County

Keywords: Swabians, nuns, autobiography, religion, the dissolution of religious orders

A priest from a village in the surroundings of Satu Mare inhabited by Swabians decided in the early seventies to collect biographical data of the nuns who were born in that village. He urged the nuns to write their autobiography. Eleven nuns responded and have written their autobiography. The sisters entered religious orders in the first half of the 20th century. The dissolution of religious orders in 1949 created a particularly difficult situation for their members: these communities have meant much more than a spiritual and emotional support to its members. After that for most them it was hard to find a means of subsistence. The nuns wrote about this period in the seventies.

Dincolo și dincoace de comunitate. 11 autobiografii ale unor călugărițe din județul Satu Mare

Cuvinte cheie: șvabi, călugărițe, religie, autobiografie, dizolvarea ordinelor religioase

Un preot dintr-un sat sătmărean locuit de șvabi la începutul anilor șaptezeci a decis să colecteze date biografice a maicutelor care s-au născut în acel sat. El le-a cerut maicutelor să își scrie autobiografiile. Unsprezece maicute au răspuns și și-au redactat autobiografia. Surorile au intrat în ordine religioase în prima jumătate a secolului 20. Dizolvarea ordinelor religioase din 1949 a creat o situație deosebit de dificilă membrilor săi: aceste comunități au însemnat mult mai mult decât un sprijin spiritual și emoțional pentru membrii săi. Pentru cele mai multe dintre ele a fost greu să găsească un mijloc de subsistență. Maicutele au povestit în anii șaptezeci despre această perioadă.

Makkai Júlia Anna

Elements of the Transylvania-Representation

Keywords: literature, representation, region, Transylvania

The research topic of my ongoing PhD-research aims to find the answer to the question: what kind of space representations have the Transylvania-related literary works of the last few years, increasingly present on the European book-market created, and how are they capable of

shaping the image of the region? The author of this paper intends to choose the literary works for analysis according to an own methodical model, and also intends to gather data about the chosen authors and poetical components through which the representations can be optimized during the demonstration.

Transilvania în perspectiva literaturii maghiare contemporane

Cuvinte cheie: literatură, elementele reprezentative, Transilvania, regiune

Obiectul tezei mele de doctorat aflată în elaborare își propune să analizeze, care sunt elementele reprezentative care definesc caracteristicile spațiului cultural a regiunii Transilvania aflate în literatura maghiară contemporană. Am abordat un studiu de analiză a cărților alese după un model propriu de cercetare, în baza unor criterii din perspectiva geografică, istorică, culturală vizând acele pasaje din cărțile abordate care definesc spațiul Transilvan, din perspectiva elementelor dominante care definesc acest spațiu.

Tekei Erika

Folclorism and Remembrance

Keywords: book-related debates, socialism, folclorism, remembrance

This study includes two book-related debates which took place in 1987-1988, at the end of the second period of the Hungarian ethnographic book publishing in Romania (1948–1989), in well-defined historical, political and intellectual contexts, the years of socialism and communism. The book's scientific and professional reception can be followed in the argumentative press articles, reviews and critiques, The debates around two key themes – folclorism and remembrance – raise awareness of the power of representation, and of the power and responsibility of institutions and socially positioned individuals.

Folclorism și memorie

Cuvinte-cheie: dezbateri legate de cărți etnografice, socialism, folclorism, amintiri, reamintiri

Lucrarea prezintă două dezbateri legate de cărți etnografice maghiare, dezbateri, care au avut loc în anii 1987-1988, în a doua perioadă al editării etnografice maghiare din România

(1948–1989), cărți apărute într-un context istoric, politic și intelectual bine definit, perioada socialistă și comunistă. Recepția științifică și profesională a cărților poate fi urmărit în articole, recenzii și critici publicate în periodicele științifice și literare. Dezbaterile erau legate de două teme majore – analizarea și interpretarea fenomenelor folclorismului și problematica (re)amintirii.

Bakos Áron

Carnival on the Net

Keywords: MMORPG; netnography; trolling; carnival; laughing

Trolling is a notable aspect of computer-mediated communication and online gamer culture. The results of the paper are based on a netnographic research of a community of gamers that primarily play together the Massively Multiplayer Online Role-Playing Game, *World of Warcraft*. The following paper attempts to comprehend the emerging cultural phenomenon of trolling and other non-goal oriented actions in the context of the game, construing it as a carnivalesque and performative element of contemporary online culture.

Carneval pe Internet. Troligul – aspect al comunicării prin Internet

Cuvinte cheie: MMORPG; netnografie; trolling; carnaval; râset

Trolling-ul este un aspect important al comunicării prin internet și a culturii gamerilor-online. Datele prelucrate în această lucrare provin dintr-o cercetare netnografică a unei comunități de gameri, care joacă împreună în primul rând jocul video de rol online amplu multi-jucător (Massively Multiplayer Online Role-Playing Game, prescurtat MMORPG), *World of Warcraft*. Eseul prezintă, în contextul jocului, noul fenomen cultural numit trolling și alte activități, care nu sunt în strictă concordanță cu scopul jocului, ca un element carnavalesc și performativ al culturii online contemporane.

Gagyı József

Stealing from the Collective. Social and Moral Transformations in Rural Society in 20th Century Transylvania

Keywords: anthropology of stealing, moral behavior, collectivization, rural society

The paper investigates moral and social transformations in rural society in 20th century Transylvania. It starts from events of sporadic stealing in the thirties, and continues with examples of mass stealing after collectivization, as recalled by Pál Balogh (1931-2014, Valea village, Vargata commune). The moment of collectivization marked the beginning of a moral crisis with long-term effects - or, shall we rather speak about an accentuation of moral and social transformation specific to socialism in a rural context? Did everyone learn to steal so fast - or did they apply previously existing social adaptation techniques to the new political, economic and social conditions? Social memory speaks about a beginning - but data from my research on social and moral behavior in the same context before collectivization suggests that stealing has to do rather with an adaptation of old means to new conditions.

Furtul din gospodăria colectivă. Despre transformarea morală și socială a societății rurale

Cuvinte cheie: antropologia furtului, comportament moral, colectivizare, societate rurală

Plecând de la trei evenimente povestite de Balogh Pál (1931-2014, satul Valea, comuna Vărgata) despre furtul sporadic în anii treizeci al secolului trecut, și furtul în masă după înființarea gospodăriei colective, încerc să formulez câteva întrebări, să caut răspunsuri privind transformarea morală și socială a societății rurale. Momentul colectivizării a fost un început al unei crize morale, cu efecte de lungă durată, sau se poate vorbi numai de o accentuare a transformărilor morale și sociale specifice erei socialiste în mediul rural? Deodată au învățat toți să fure – sau au aplicat tehnicile sociale de adaptare, existente prealabil la noile condiții politico-economico-sociale? În memorie socială se vorbește mai ales despre un început – dar confruntând memoria participanților la aceste acțiuni cu datele cercetărilor privind comportamentul socio-moral în mediul rural, anterior fenomenului colectivizării, se poate spune, că este vorba mai ales despre o adaptare cerută de noul context politic și economic-social.